

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 15.9.2014 г.
COM(2014) 575 final

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ЕВРОПЕЙСКИЯ
ПАРЛАМЕНТ**

Европейско научноизследователско пространство

Доклад за напредъка — 2014 г.
{SWD(2014) 280 final}

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Европейското научноизследователско пространство — ключов двигател за създаването на знания

Целта на Европейското научноизследователско пространство (ЕНП) бе одобрена от Европейския съвет през март 2000 г. и залегна в Договора от Лисабон от 2007 г. Тя е насочена към постигането на „обединено научноизследователско пространство, отворено към света и основано на вътрешния пазар, в което изследователите, научните познания и технологиите се движат свободно и чрез което Съюзът и държавите членки укрепват своите научни и технологични основи, както и своята конкурентоспособност и възможността да се справят с общи усилия с големите предизвикателства“¹.

През 2011 г. Европейският съвет призова участниците на равнището на ЕС, на държавите членки и на заинтересованите страни да преодолеят съществуващите пропуски и до 2014 г. да завършат изграждането на ЕНП, за да се създаде действителен единен пазар на знания, научни изследвания и иновации.

В съобщението от 2012 г., озаглавено „Засилено партньорство в рамките на европейското научноизследователско пространство за върхови постижения и растеж“² (наричано по-нататък „Съобщението за ЕНП“), бяха набелязани пет приоритета за действие: по-ефективни национални системи за научни изследвания, оптимално транснационално сътрудничество и конкуренция, отворен пазар на труда за изследователите, равенство между половете и застъпване на политиката за равнопоставеност между половете в научноизследователската дейност, както и оптимален обмен и трансфер на научни знания и достъп до тях, включително с помощта на цифровото ЕНП. В допълнение към това партньорство през 2012 г. Комисията прие също така две допълнителни съобщения, озаглавени съответно „Към по-добър достъп до научна информация: увеличаване на ползите от публичните инвестиции в областта на научните изследвания“³ и „Подобряване и фокусиране на международното сътрудничество на ЕС в областта на научните изследвания и иновациите — стратегически подход“⁴.

Принципите на ЕНП са напълно интегрирани във водещата инициатива на „Европа 2020“ — „Съюз на иновации“, за подпомагане на растежа и заетостта.

Въз основа на доклада за напредъка на ЕНП от 2013 г. в настоящия доклад се обобщава постигнатият напредък към неговото пълно изграждане, като по-задълбочен анализ е представен в придружаващия документ на службите на Комисията, озаглавен „Facts and Figures“ [Факти и показатели].

Предвид свързаното с вътрешния пазар измерение на ЕНП и въздействието му върху инвестициите в научни изследвания и иновации настоящият доклад представлява също

¹ COM(2012) 392 final.

² Пак там.

³ COM(2012) 401 final.

⁴ COM(2012) 497.

така отговор на Стратегическата програма за Съюза в период на промени, одобрена от държавите членки на заседанието на Европейския съвет през юни 2014 г., и по-специално на посочения в нея приоритет „Съюз на работни места, растеж и конкурентоспособност“.

2. ОСНОВНИ КОНСТАТАЦИИ ОТ ВТОРИЯ ДОКЛАД ЗА НАПРЕДЪКА НА ЕНП

В доклада от 2014 г. е представена цялостна картина на постигнатия напредък по приоритетите на ЕНП във всички държави членки и в някои асоциирани държави⁵. Докато докладът за напредъка от 2013 г. съдържа обзор на политическия контекст, предприетите стъпки и първите резултати, в доклада от 2014 г. са включени новите и актуализирани мерки в държавите членки, като за първи път те се съпоставят с прилагането на свързани с ЕНП действия на национално равнище от финансиращите научни изследвания и от занимаващите се с научноизследователска дейност организации.

2.1. По-ефективни национални системи за научни изследвания

Подобряването на качеството на разработване на стратегии и на процеса на изготвяне на политики е една от трите оси на реформата, определени от Европейската комисия в съобщението ѝ „Научните изследвания и иновациите като източници за възстановяване на растежа“⁶, с оглед да се повиши качеството на публичните разходи за научни изследвания и иновации. Докладът „Facts and Figures“ показва по-висока степен на съгласуваност между националните системи за научни изследвания и приоритетите на ЕНП, като на практика всички държави членки са приели стратегии за научни изследвания и иновации.

Все още съществуват големи различия между начините, по които се разпределя финансирането за научни изследвания в отделните държави членки. Макар че във всяка от тях се прилага конкурентно проектно финансиране, неговият обхват се различава значително между отделните държави⁷. Във всички държави членки се извършват партньорски проверки, но така и не е постигнато съгласуване на стандартите относно основните принципи за международна партньорска проверка.

Друг важен фактор за насърчаване на конкуренцията в научните изследвания и за повишаване на ефективността на националните разходи е установяването на връзка между институционалната оценка на резултатите и институционалното финансиране. Във връзка с това може да се посочи, че макар само 12 държави членки да докладват, че са въвели политики за разпределяне на институционалното финансиране въз основа на резултатите, на практика това се прилага по-широко — по-конкретно от финансиращите агенции в 16 държави членки⁸.

⁵ По-конкретно Швейцария, Норвегия, Исландия, Сърбия, Черна гора и Турция.

⁶ COM(2014) 339 final.

⁷ „Facts and Figures“, раздел „Competition for public funding“ [Конкурс за публично финансиране].

⁸ Същевременно почти 70 % от институциите, представени в изследването на ЕНП за 2014 г., принадлежат към организации, чието финансиране е обект на институционална оценка.

2.2. Оптимално международно сътрудничество и конкуренция

Съвместни действия по отношение на големите предизвикателства

Сътрудничеството на програмно равнище между държавите членки се разширява, като вече е включено в националните стратегии на 16 от тях. Инициативите за съвместно планиране (ИСП) оказват все по-голяма подкрепа при съгласуването на националните програми и дейности с общоевропейските програми, насочени към обществените предизвикателства. С цел да засилят ангажимента си към стратегическите програми за научни изследвания на ИСП, няколко държави членки започнаха да разработват национални планове за действие, пътни карти и стратегии в областта на ИСП, в които участват.

В политическите програми също се отделя все по-голямо стратегическо внимание на международното сътрудничество. Конкретни начини за насърчаване на международното научно-техническо сътрудничество са предвидени в девет държави членки.

Научноизследователски инфраструктури

Двадесет и две държави членки са приели национални пътни карти, насочени към разработването и изпълнението на научноизследователски инфраструктури, като в периода от 2013 г. досега са актуализирани пет от тях. В националните пътни карти обаче невинаги се посочва връзката с пътната карта на Европейския стратегически форум за научноизследователски инфраструктури (ESFRI) и финансовите ангажменти към развитието на научноизследователските инфраструктури, определени от ESFRI и други научноизследователски инфраструктури на световно равнище.

Завършването на пътната карта на ESFRI и започването на строителни работи по поне 60 % от предвидените в нея проекти до 2015 г. е напълно постижимо⁹. Последното подреждане по приоритет на тези проекти беше одобрено от Съвета по конкурентоспособност през май 2014 г. и ще позволи на държавите членки и на Комисията да предоставят допълнителна подкрепа за тяхното изпълнение.

Влизането в сила на Регламента за консорциум за европейска научноизследователска инфраструктура през 2009 г. позволи съвместното учредяване и функциониране на седем изследователски инфраструктури от европейски интерес. Перспективата до 2015 г. техният брой да стане приблизително 15 показва, че процесът е набрал подходяща скорост.

2.3. Отворен пазар на труда за изследователите

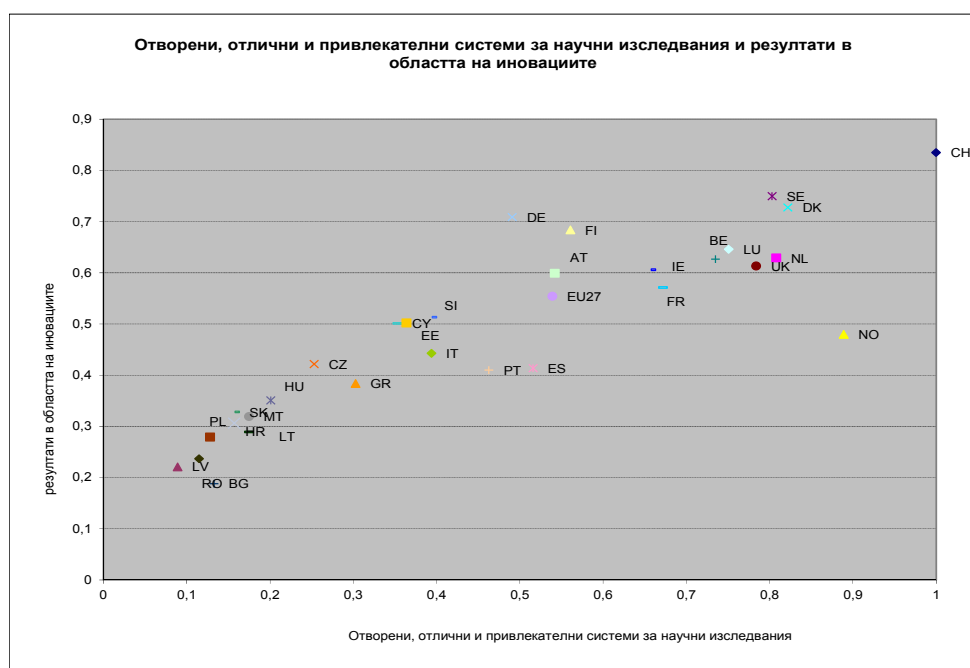
Макар броят на докторантите в държавите от ЕС да расте, фактите подсказват, че те не разполагат с необходимите умения за работа извън академичните среди¹⁰. Прилагането на принципите от 2011 г. за иновативно обучение на докторанти от държавите членки и

⁹ Съгласно ангажимент 5 от водещата инициатива „Съюз за иновации“.

¹⁰ Изследване MORE II — http://ec.europa.eu/euraxess/pdf/research_policies/more2/Final%20report.pdf

от институциите помага на изследователите да придобият нови умения и да повишат шансовете си за заетост, най-вече извън академичните среди. Независимо от факта, че 45 % от изследователите в ЕС работят в частния сектор, само 10 % от докторантите заявяват, че са преминали обучение по въпросите на авторското право и предприемачеството¹¹. С оглед на съфинансирането на нови структури за обучение на докторанти някои държави членки са използвали наличните структурни фондове. Освен това откритият подбор на кадри дава възможност на научноизследователските институции да наемат най-добрите изследователи на всички етапи от кариерното развитие и насърчава ефективната географска мобилност. Резултатите на мобилните изследователи са с почти 20 % по-високи, отколкото на онези, които никога не са били в чужбина¹².

Фактите показват, че отвореността и иновативността вървят ръка за ръка, т.е. държавите с отворени и привлекателни системи за научни изследвания¹³ постигат по-високи резултати в областта на иновациите.

Източник: Изчисления на ГД „Научни изследвания и иновации“ въз основа на сравнителния анализ на иновациите в Съюза за 2014 г.

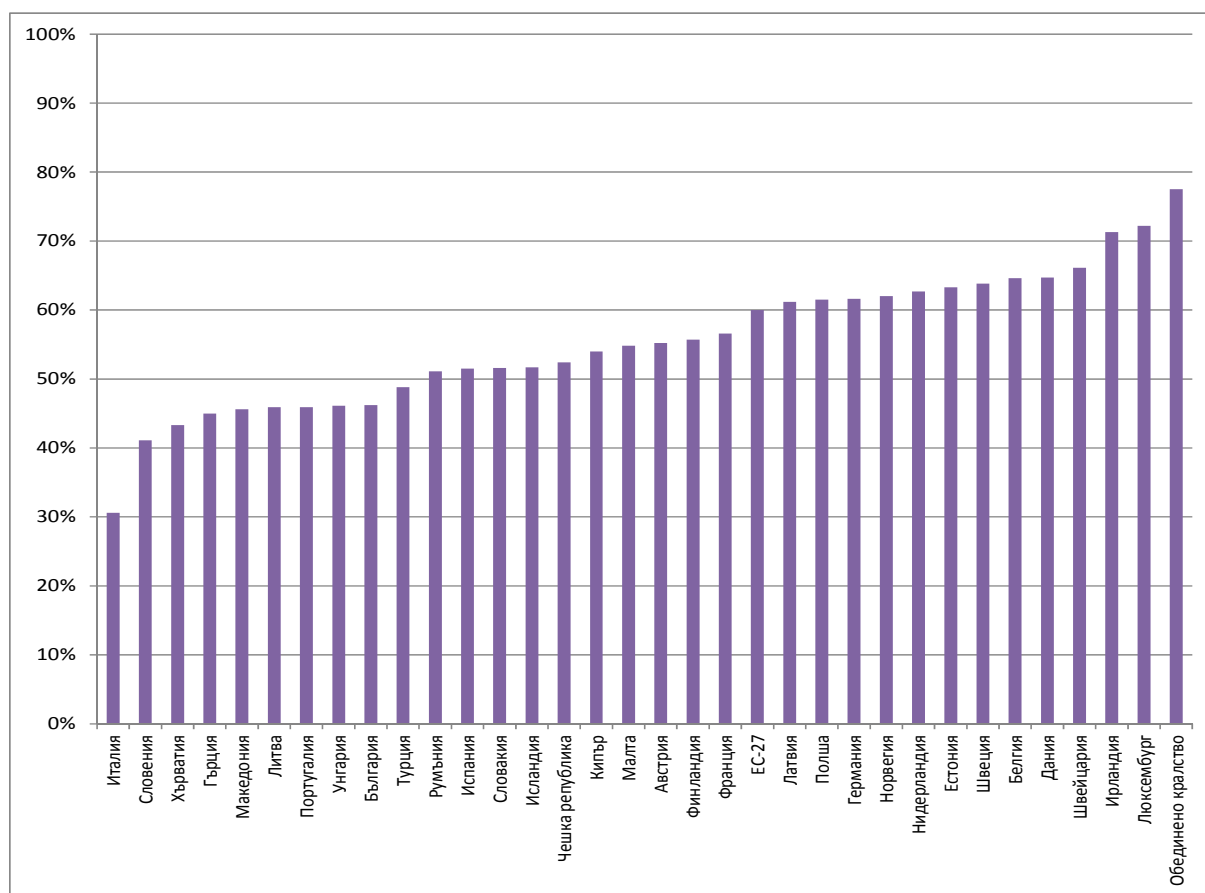
¹¹ Изследване MORE II. Все по-широко се приема, че днешните докторанти не само се обучават за академична кариера, но и че във все повече случаи ще се реализират извън академичните среди. За тази цел са необходими адаптивност, развитие на нови умения и получаване на подходящо обучение.

¹² „Facts and Figures“, раздел „Open, transparent and merit based recruitment of researchers“ [Открит, прозрачен и основан на заслугите подбор на изследователи].

¹³ Въз основа на следните три показателя от сравнителния анализ на иновациите в Съюза: международни научни съвместни публикации, научни публикации сред водещите 10 % най-цитирани публикации, докторанти, които не са от ЕС.

Държавите членки¹⁴ се договориха да създадат работна група в сътрудничество със заинтересованите страни, за да бъде разработен инструментариум за практикуващи специалисти за открит, прозрачен и основан на заслугите подбор на кадри съгласно добрите практики. Данните показват, че само няколко държави членки (например Италия, Австрия и Полша) са приели национално законодателство, изискващо всички свободни работни места в публичните научноизследователски институции да се публикуват на специализиран международен уебсайт, като например EURAXESS Jobs¹⁵. Благодарение на сътрудничеството между водещи онлайн портали за работни места в областта на научните изследвания през 2013 г. на този портал бяха публикувани повече от 40 000 работни места в над 7500 институции. Все още обаче има големи различия в практиките за открит подбор на кадри между отделните държави членки (вж. графиката по-долу).

Дял на работещите в университети изследователи, които са удовлетворени от степента, в която свободните работни места в областта на научните изследвания се рекламират и обявяват публично от тяхната институция, Европа, 2012 г. (%)

Източник: Изследване MORE2

¹⁴ По време на семинара за взаимно обучение на Комитета за европейското научноизследователско пространство (ERAC), организиран през 2014 г.

¹⁵ jobs.euraxess.org

2.4. Равенство между половете и как то е застъпено в научноизследователската дейност

Въпросите на равенството между половете в областта на научните изследвания и иновациите бяха обстойно отразени в политическите програми на национално, европейско и международно равнище, както и в самите научноизследователски организации. Свързаните с предлагането инициативи, насочени към отделни жени учени, все повече се допълват от политики, повлияни от търсенето, чиято цел е постигането на институционална промяна в научноизследователските организации с дългосрочно структурно въздействие. В над половината държави членки бяха приети специални закони и/или национални стратегии относно равенството между половете в публичната научноизследователска дейност. В доклада „Facts and Figures“ е показана силна зависимост между мерките, предприети на равнището на научноизследователските организации (включително планове за равенство между половете), и наличието на национални закони, стратегии и/или стимули за насърчаване на промяна на институционално равнище¹⁶.

Независимо от това темпът на тази промяна остава твърде бавен, като все още има множество различия между отделните държави. Най-широкоразпространените предизвикателства обхващат предубежденията по отношение на пола в професионалната кариера, неравновесието между половете при заемането на отговорни позиции и липсата в научноизследователските програми на аспекти, свързани с равенството между половете. Налице е явна необходимост от задълбочаване на съвместните усилия и разработване на цялостна стратегия за дългосрочна институционална промяна в европейската система за научни изследвания.

2.5. Оптимален обмен и трансфер на научни знания, както и достъп до тях, включително с помощта на цифровото ЕНП

Свободен достъп до публикации и данни

Свободният достъп до публикации и данни за резултати от научни изследвания се подкрепя от все по-голям брой университети, научноизследователски центрове и финансиращи агенции в цяла Европа. Заинтересованите организации бяха много активни в това отношение чрез платформата на заинтересованите страни в ЕНП, създадена в отговор на съобщението на Комисията от 2012 г. Понастоящем 20 държави членки са предприели конкретни мерки в подкрепа на свободния достъп до научноизследователски публикации, но само пет са въвели специални разпоредби относно свободния достъп до научноизследователски данни. В рамките на ERAС държавите членки обърнаха специално внимание на многократната приложимост на научноизследователските данни, по отношение на която все още има редица действителни и предполагаеми пречки, включително такива от правен, технически, финансов, свързан с доверието и социално-културен характер.

¹⁶ „Facts and Figures“, раздел „Gender equality and gender content in research“ [Равенство между половете и свързано с него съдържание в областта на научните изследвания].

Националните политики, инициативи и практики обаче остават фрагментирани и някои от тях не отразяват правилно определението на ЕС за свободен достъп¹⁷.

Трансфер на знания и открити иновации

Държавите членки продължават да разработват и прилагат национални стратегии за трансфер на знания. Това се извършва най-вече чрез подобро признаване и професионализация на дейностите по трансфер на знания, засилена роля на службите за трансфер на знания и мерки за улесняване на взаимодействието и разработването на стратегически програми за партньорство и съвместни научни изследвания между академичните среди и промишлеността, включително МСП. С тези действия се постига по-добрата пазарна реализация на резултатите от научните изследвания. Въпреки това, макар в повечето държави членки да съществуват силни механизми в подкрепа на политиката за трансфер на знания, в половината от държавите членки не се предвижда финансова подкрепа за тази политика.

Цифрово ЕНП

В рамките на Европа липсва подходящо развита инфраструктура за гарантиране на широк достъп до знания и за тяхното усвояване във връзка със свободния достъп до публично финансирани резултати от научни изследвания. В интерес на ефективното използване на ресурсите държавите членки следва да ускорят действията си и да приложат съвместни стратегии, основаващи се на съществуващата работа, така че да извлекат максимална полза от настоящите инвестиции в институционални, национални и основани на отделни дисциплини инфраструктури за данни¹⁸. Това може да включва също усилия за насърчаване на нетърговски възможности за свободен достъп до публикации.

2.6. Въпроси от хоризонтален характер: включване на международното измерение във всички приоритети на ЕНП

Много е важно при по-нататъшното развитие на ЕНП да бъде осигурено международно измерение на всички негови приоритети. По този начин Европа ще затвърди позицията си на световна движеща сила за научните изследвания, ще привлече и задържи най-добрите изследователи, ще поддържа своята конкурентоспособност и ще осигури възможност за бъдещо сътрудничество със световни партньори от областта на научните изследвания.

¹⁷ Свободният достъп може да се определи като практика за предоставяне на онлайн достъп до научна информация, която е безплатна за читателя. В контекста на научноизследователската и развойна дейност свободният достъп обикновено обхваща достъпа до научна информация от две основни категории: рецензирани научни статии (публикувани в академични списания) и данни от научни изследвания (данни, използвани при изготвянето на публикациите, и/или необработени данни).

¹⁸ COM(2012) 401 final.

2.7. Съгласуваност с ЕНП

ЕНП може да се осъществи по различни начини. Скоростта и степента на неговото изграждане до голяма степен зависят от националния контекст, като важен стимул в това отношение са целенасочените национални политики.

Степента на изграждане на ЕНП е различна за отделните научноизследователски организации. Организациите, разглеждани в доклада „Facts and Figures“, са групирани според степента, в която дейността им е съгласувана със свързаните с ЕНП действия¹⁹, предложени в съобщението от 2012 г. Обособени са две основни групи: „съгласувани с ЕНП организации“, които изпълняват повечето свързани с ЕНП действия, и „ограничено съгласувани с ЕНП“ организации, които изпълняват посочените действия в ограничена степен или не ги изпълняват изобщо. Анализът показва, че съгласуваните с ЕНП институции са мнозинство в повечето държави членки, с изключение на седем от тях (където съотношението е пропорционално или където ограничено съгласуваните с ЕНП организации са мнозинство). Като цяло малките организации²⁰ изпълняват свързаните с ЕНП действия в по-ограничена степен, отколкото големите²¹.

Двете посочени групи също така се различават по степента на изпълнение на свързаните с ЕНП действия. От графиката по-долу например става ясно, че почти 90 % от съгласуваните с ЕНП организации редовно посочват минимални изисквания в публикуваните работни места, докато при ограничено съгласуваните с ЕНП организации този дял е по-нисък от 50 %. Представеният в доклада „Facts and Figures“ анализ показва също, че дори съгласуваните с ЕНП организации трябва да положат повече усилия. Така например само 50 % от тях редовно рекламират своите свободни работни места на портала EURAXESS.

Дял на организациите, изпълняващи някои от действията във връзка с ЕНП, в двете най-важни групи организации

¹⁹ Разгледаните действия не са свързани. В анализа са включени само действия, по които се различава осъществяването на ЕНП.

²⁰ Т.е. под 300 изследователи за университетите и 100 изследователи за занимаващите се с научноизследователска дейност институции.

²¹ „Facts and Figures“, раздел „Why ERA?“ [Причини за изграждането на ЕНП].

Източник: Проучване на ЕНП за 2014 г.

На последно място може да се посочи, че научните работници от съгласуваните с ЕНП институции изготвят по-голям брой публикации и патенти, които са доказани фактори за растежа и създаването на работни места.

2.8. Завършване на изграждането на ЕНП

В Съобщението за ЕНП са посочени четири условия, от които зависи завършването на неговото изграждане: реформи на държавите членки по всички приоритети на ЕНП, ускорено прилагане от страна на заинтересованите страни на приоритетите, посочени в Съобщението за ЕНП, увеличена подкрепа от Комисията за националните политики за ЕНП и прозрачно наблюдение.

Държавите членки са основните действащи лица за въвеждане на реформите по отношение на ЕНП на национално равнище и за подкрепа на тяхното изпълнение от финансиращите научни изследвания и от занимаващите се с научноизследователска дейност организации. Те постепенно въвеждат реформите по отношение на ЕНП в своите годишни национални програми за реформи (НПР), като през 2014 г. има 19 НПР, в които се посочват действия, свързани с ЕНП, в сравнение със само 11 НПР през 2013 г. В рамките на ERAC държавите членки се ангажираха да започнат през 2014 г. работа по обща структура за докладване в контекста на европейския семестър в следващите години, с цел да се предприемат последователни действия по приоритетите на ЕНП. В рамките на Съвета по конкурентоспособност от февруари 2014 г. държавите членки поеха ангажимент до средата на 2015 г. да разработят пътна карта за ЕНП на европейско равнище, която ще предоставя насоки за националното изпълнение на реформите за ЕНП. Някои държави членки започнаха да разработват национални пътни

карти за ЕНП, за да се ускори неговото изграждане и да се гарантира конкурентоспособността и привлекателността на Европа в световен аспект²².

Организациите на заинтересованите страни са основни участници в постигането на напредък по приоритетите на ЕНП, основани на меморандума за разбирателство и съвместното изявление, както и чрез платформата на заинтересованите страни. Те популяризират ЕНП сред своите членове²³. Пример за утвърждаване на целите на ЕНП от заинтересованите страни е стимулт, който платформата на заинтересованите страни осигурява на членовете си с оглед на тяхното активно участие в процеса, свързан със стратегията за човешките ресурси за изследователите (HRS4R).

На европейско равнище изпълнението на политиката за ЕНП и установяването на неговите градивни елементи бяха заложили в рамковите програми. Комисията подкрепя усилията на държавите членки и заинтересованите страни в областта на научните изследвания чрез множество мерки, като например схемата за съфинансиране ERA-NET, инициативите по чл. 185, съвместното планиране, EURAXESS и междусекторните въпроси. Така например в модела за споразумение за отпускане на безвъзмездни средства по програмата „Хоризонт 2020“ се съдържа задължение за бенефициерите да положат всички усилия за прилагане на Европейската харта на изследователите и Кодекса за поведение при подбор на изследователи²⁴. Наред с това те трябва да предприемат всички необходими мерки за насърчаване на равните възможности за мъжете и жените и за гарантиране на равнопоставеност между половете на всички равнища²⁵.

Европейската комисия, в тясно сътрудничество с държавите членки и с помощта на платформата на заинтересованите страни, разработи **механизъм за наблюдение на ЕНП**. Този механизъм е на път да се превърне в основен компонент на политиката за ЕНП и чрез него може да се наблюдава степента, в която държавите членки, финансиращите научни изследвания и занимаващите се с научноизследователска дейност организации подкрепят и осъществяват ЕНП.

Усилията на участниците в партньорството в рамките на ЕНП постигнаха безспорен успех и вече са налице условията, необходими да се завърши изграждането на ЕНП. Подобно на вътрешния пазар обаче този процес е постепенен. Ангажиментът от страна на всички участници в партньорството в рамките на ЕНП ще бъде основен фактор за ускоряване на изграждането на ЕНП, което понастоящем е различно на равнището на държавите членки, на финансиращите научни изследвания и на занимаващите се с

²² Първата от тези пътни карти беше приета от федералното правителство на Германия на 16 юли 2014 г.

²³ Вж. изявлението относно ЕНП на Science Europe от декември 2013 г. — http://www.scienceeurope.org/uploads/PublicDocumentsAndSpeeches/120717_Science_Europe_ERA_Statement.pdf, и информационния документ от 2014 г. на Лигата на европейските научноизследователски университети (LERU) — „ЕНП за промяна“: http://www.leru.org/files/publications/BP_ERAOFCHANGE_FINAL.pdf

²⁴ Член 32 от общото споразумение за отпускане на безвъзмездни средства — http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/funding/reference_docs.html#h2020-mga

²⁵ Член 33 от общото споразумение за отпускане на безвъзмездни средства.

научноизследователска дейност организации. Темпът на изграждане до голяма степен зависи от качеството на действията на тези участници, насочени към ефективното изпълнение на техните ангажименти с осезаеми и измерими ползи за обществото.

3. БЪДЕЩИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Изграждане на ЕНП

За изграждането на ЕНП трябва да се положат допълнителни усилия. Пътната карта за ЕНП на европейско равнище ще бъде изготвена до средата на 2015 г. и ще съдържа насоки и основни мерки за преодоляване на установените препятствия. Тя ще предостави важни указания за изграждането на ЕНП на национално равнище, като в нея ще се отчете също разнообразието на националните системи за научни изследвания. На ЕНП следва да се отдели по-голямо внимание при подготовката на стратегиите на държавите членки относно научните изследвания и иновациите, осъществявани чрез съобразените с конкретните потребности национални планове за действие и инициативи във връзка с ЕНП. Могат да се разгледат различни варианти за насърчаване на развитието на ЕНП, като при необходимост те могат да обхващат законодателни мерки, основаващи се на новите разпоредби в Договора за функционирането на Европейския съюз, свързани с ЕНП.

Наред с това Комисията ще предприеме дискусия с държавите членки относно оптималната степен на координиране и съгласуване на националните научноизследователски стратегии и мобилизирането на финансови средства в областите на обществените предизвикателства с цел да се засили въздействието на равнище ЕС. Възможните резултати от тази дискусия включват определянето на равнище на национално финансиране, което да бъде изразходвано по линия на координирана европейска рамка, и мерки за увеличаване на броя на държавите, поели ангажимент за съвместно планиране.

Съществува необходимост от по-нататъшно синхронизиране на националните и европейските пътни карти и от мобилизиране на свързаното с тях финансиране, за да се изградят устойчиви европейски научноизследователски инфраструктури.

Необходимо е също така да се засили международното сътрудничество като хоризонтален приоритет на действията във връзка с ЕНП. Както е посочено в стратегията за международно сътрудничество в областта на научните изследвания и иновациите, в заложения в нея подход към държавите от ЕАСТ, страните — кандидатки за членство в ЕС, и държавите в рамките на Европейската политика за съседство акцентът ще бъде върху насърчаване на интегрирането в ЕНП или привеждането в съответствие с него.

Включване на нови заинтересовани страни

Националните и европейските заинтересовани страни трябва да бъдат включени по подходящ начин в разработването на национални планове за действие във връзка с ЕНП и съответно — в изграждането на ЕНП, за да се гарантира тяхната пълна

ангажираност с ценностите на ЕНП и ползите от него. Платформата на заинтересованите страни е добър инструмент, който спомага за изготвянето на политики и за изграждането на ЕНП. Тя може да бъде разширена, за да включи повече участници от сферата на научните изследвания. Бъдещият успех на ЕНП ще зависи от приобщаването и активното мобилизиране на изследователите и заинтересованите страни, така че научните изследвания да отразяват потребностите на обществото и предизвикателствата пред него.

Извличане на максимални ползи за обществото от дейностите в областта на научните изследвания и иновациите

Съществува необходимост от по-тясно интегриране на целите в областта на научните изследвания и иновациите в редица свързани политики на европейско и на национално равнище. Акцентът в ЕНП е насочен към увеличаването до максимум на потенциала на отворените системи за научни изследвания в Европа и насърчаването на иновациите. Чрез отдаването на приоритетно значение на научноизследователските сектори Европа може да предостави на регионите рамка за специализация според характерните за тях области на експертен опит. Този паневропейски подход към интелигентна специализация ще доведе до по-консолидирана научноизследователска стратегия, при която най-добрите умове ще се обединят с оглед реализирането на върхови научноизследователски постижения. Трансграничните регионални подходи помагат за разпространяване на върховите постижения в областта на научните изследвания и за повишаване на съгласуваността с ЕНП.

Постигането на напълно функциониращо ЕНП трябва да бъде основна цел на бъдещите инициативи на политиките в областта на научните изследвания и иновациите. Това следва да бъде признание за необходимостта науката да осигурява устойчиви решения на обществените предизвикателства, за нарастващата необходимост от етика и прозрачност на научните изследвания и за стремежа към постигане на нов режим на провеждане на научните изследвания и споделяне на получената от тях информация (т.нар. подход „Наука 2.0“).

Продължаваща подкрепа за ЕНП от Европейската комисия

Комисията ще продължи да подкрепя държавите членки и заинтересованите страни в областта на научните изследвания в техните усилия за укрепване на ЕНП, като предоставя информация за съществуващите добри практики. Тя ще създаде механизъм за подкрепа в областта на политиките в рамките на „Хоризонт 2020“ и ще организира семинари за взаимно обучение. Комисията ще гарантира, че програмата „Хоризонт 2020“ подкрепя функционирането на ЕНП чрез целеви и хоризонтални мерки. Ясен пример за подкрепата на ЕС за ЕНП е очакваният Механизъм за пенсионни спестявания за европейски научноизследователски организации (RESAVER)²⁶, който ще допринесе за създаването на европейски пазар на труда за изследователите чрез

²⁶ <http://ec.europa.eu/euraxess/index.cfm/rights/resaver>

премахване на бариерите пред тяхната мобилност и гарантиране на сигурни и устойчиви пенсии за специалистите в научните изследвания.

Засилване на наблюдението на ЕНП

Механизмът за наблюдение на ЕНП се основава на показатели и схеми за събиране на данни, договорени с държавите членки. Наблюдението на ЕНП се оказва полезно при измерване на постигнатия напредък по действията в рамките на политиката за ЕНП. Тази дейност обаче е съпроводена с известни ограничения предвид доброволния характер на проучванията, което затруднява използването на резултатите при изготвянето на политики. Необходима е допълнителна работа за определяне и уточняване на основните показатели за напредък по отношение на ЕНП и евентуалното разширяване на обхвата на механизма за наблюдение на ЕНП.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

В доклада се потвърждава, че партньорството за ЕНП е отбелязало добър напредък към изграждането на ЕНП. Условието за това, посочени в Съобщението за ЕНП от 2012 г., са вече налице:

- държавите членки във все по-голяма степен приемат мерки в подкрепа на ЕНП и ги включват в националните си програми за реформи;
- заинтересованите организации оказват постоянна подкрепа за програмата за ЕНП;
- ЕС включи ЕНП в европейския семестър, като по линия на „Хоризонт 2020“ предоставя значително финансиране за мерките за ЕНП и насърчава открития подбор на кадри, свободния достъп до публикации и данни, както и равенството между половете;
- установен е стабилен механизъм за наблюдение, чрез който се получават данни относно степента на напредък. Той е основен компонент при формулирането на политиката за ЕНП.

Подобно на вътрешния пазар завършването на ЕНП представлява постепенен процес. За неговото пълноценно функциониране обаче са необходими допълнителни усилия и повече от всякога се налага държавите членки и заинтересованите страни в областта на научните изследвания да приложат необходимите реформи във връзка с ЕНП.

Съгласуването с ЕНП зависи от повишаване на ефективността:

- отворените и привлекателни системи за научни изследвания са по-иновативни;
- съгласуваните с ЕНП институции изготвят по-голям брой публикации и патенти за един изследовател.

ЕНП може да се постигне по различни начини — по-конкретно:

- ЕНП функционира по-ефективно при наличието на национални мерки и подкрепа от страна на финансиращите научни изследвания и занимаващите се с научноизследователска дейност организации.

- Малките научноизследователски организации изпълняват свързаните с ЕНП действия в по-ограничена степен, отколкото големите.